

секторів під час надзвичайних ситуацій, поділялися на дві фази: 1) порятунк та переселення; 2) реконструкція. Це включає в себе формулювання та впровадження планів реагування на катастрофи, пом'якшення наслідків надзвичайної ситуації, відновлення постраждалих регіонів і громад.

Список використаних джерел

1. 2021 Disasters in numbers – World. ReliefWeb. URL: <https://reliefweb.int/report/world/2021-disasters-numbers> (дата звернення: 18.11.2023).
2. Javadian R. Social work responses to earthquake disasters. *International Social Work*. Vol. 50(3). P. 334–346. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0020872807076047> (дата звернення: 18.11.2023).
3. Maarefvand M., Nourshargh F., Ghiabi M. Social work post-disaster response in Iran: A case study of the 2019 mass flooding in Poldokhtar, Lodestone. *International Social Work*. 2021. P. 1–21. URL: https://www.researchgate.net/publication/355402408_Social_work_post-disaster_response_in_Iran_A_case_study_of_the_2019_mass_flooding_in_Poldokhtar_Lorestan (дата звернення: 18.11.2023).
4. Social Services – Healthy, Resilient, and Sustainable Communities After Disasters – NCBI Bookshelf. National Center for Biotechnology Information. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK316542/> (дата звернення: 18.11.2023).
5. What Is Disaster Management: Prevention and Mitigation. Online Public Health & Healthcare Administration Degrees. URL: <https://publichealth.tulane.edu/blog/what-is-disaster-management/> (дата звернення: 18.11.2023).

Тетяна Кобзар

студентка спеціальності 232 Соціальне забезпечення

Олена Гончаренко

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності,

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
м. Суми

СУЧАСНИЙ СТАН СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ДІТЕЙ-СИРІТ ТА ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ

У статті висвітлено сучасний стан соціально-правового захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Доведено актуальність удосконалення технологій. Зокрема, розглянуто

удосконалення системи захисту таких дітей та їх законодавче забезпечення.

Ключові слова: діти-сироти; діти, позбавлені батьківського піклування; соціально-правовий захист; підтримка; гарантії; державна система.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сирітство є поширеною проблемою для всіх країн, й кожна держава визначає шляхи соціально-правового захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Будучи пострадянською країною, Україна поступово змінює радянську модель соціальної політики (домінування пільг та соціальних виплат) на європейську (домінування соціальних послуг для вразливих груп населення), котра представляє собою допомогу вразливим категоріям людей та їх повну соціалізацію. Крім законодавчого надання пільг і виплат, дітям-сиротам та дітям, позбавленим батьківського піклування, надаються соціальні послуги, спрямовані на підтримку однакового рівня життя.

Такі діти в умовах переходу знаходяться як в інтегрованих закладах (будинках сімейного типу), прийомних сім'ях, так і у звичайних інтернатних закладах, адже система соціально-правового захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування поступово, але повільно змінюється. В умовах сьогодення, для випускників інтернатних закладів запроваджуються система подальшої соціалізація після виходу із таких закладів.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. В Україні збільшується кількість дітей-сиріт та дітей, що позбавлені батьківського піклування. За визначенням міністерки соціальної політики України Марини Лазебної, у країні станом на 2021 рік проживає близько 70 тисяч дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. Все це відбувається через внутрішні та зовнішні причини та сприяє порушенню одного з найважливіших прав дитини – зростати та виховуватись у сімейному оточенні.

Не можна не помітити, що обрана державою система виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, не зарекомендувала себе з позитивної сторони, отже необхідними є кардинальні зміни і в цьому напрямку. Аналіз проблеми сирітства привів до розуміння того, що умови, в яких живуть діти, що залишилися без піклування сім'ї, часто призводять до спотворення процесу соціалізації і, відповідно, соціальної адаптації особистості, тобто до дезадаптації [2, с. 45].

Саме тому соціальний захист дітей-сиріт та дітей, які залишилися без піклування батьків, стає одним з найважливіших завдань держави і суспільства. У зв'язку з цим перед державою та суспільством стоїть подвійне завдання.

По-перше, шляхом удосконалення соціально-економічних відносин підвищити престиж сім'ї і зміцнити її морально-побутові основи, сприяти відродженню і зміцненню загальнолюдських і духовних цінностей, що може суттєво вплинути на зменшення чисельності дітей, які залишилися без батьківського піклування.

По-друге, держава і суспільство виступає гарантом соціальної захищеності таких дітей, бере на себе обов'язок і має достатні економічні, соціальні, духовні та моральні ресурси, забезпечуючи їм умови для нормального життя, а саме: навчання, розвиток всіх задатків і здібностей, професійної підготовки, адаптації до соціального середовища і максимально безболісне входження в це середовище, компенсуючи досить повною мірою відсутність батьківського піклування [3, с. 87].

Якісне законодавче регулювання охорони і захисту прав та інтересів дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, – важлива складова частина їхнього соціально-правового захисту. Недоліки правового регулювання зменшують ефективність охорони і захисту прав та інтересів зазначеної категорії осіб та можуть призвести до негативних юридичних наслідків.

Наразі, відповідно до Закону України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» заходи соціального захисту цієї категорії дітей гарантуються, забезпечуються й охороняються державою; передбачено державне утримання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, їх повне забезпечення відповідно до державних соціальних стандартів матеріальними й грошовими ресурсами для задоволення життєво-необхідних потреб дитини та створення умов для нормальної життєдіяльності [1].

Державна підтримка передбачена вихованцям інтернатних закладів для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, а також дітям, які виховуються у сім'ях громадян України (опікунські сім'ї, прийомні сім'ї, дитячі будинки сімейного типу), та молоді із числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Вона стосується таких питань:

- матеріальна підтримка;
- оздоровлення;
- пільги при вступі до професійно-технічних й вищих навчальних закладів та під час навчання;

- працевлаштування;
- забезпечення житлом після закінчення навчання або досягнення

повноліття;

- попередження жорсткого поводження.

Отже, гарантії особливого захисту і повного державного забезпечення дітей-сиріт та дітей, позбавленим батьківського піклування, та молоді із їх числа є законодавчо задекларованими. Основними формами підтримки є: фінансове забезпечення, додаткові гарантії права на медичне обслуговування, працю, майно та житлове приміщення, соціально-правові послуги. Вони гарантуються законодавством, забезпечуються та охороняються державою. Проте, через декларативний характер нормативно-правової бази зазначені послуги доволі рідко доходять до самих дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, а іноді – доходять занадто пізно.

В Україні останніми роками відбувається поступова трансформація державної системи опіки та догляду за дітьми, які залишилися без догляду батьків, апробуються нові форми і методи підтримки кризових і прийомних родин. Зокрема, в нашій країні набула поширення в роботі з різними категоріями клієнтів така соціально-педагогічна модель, як соціальний супровід. В основу нормативно закріпленої та впроваджуваної на державному рівні методики соціального супроводу закладено модель «ведення випадку», що широко використовується в практиці соціальної роботи різних країн (care management – у Великій Британії, case management – у США) [4, с. 76].

Висновки. Підсумовуючи, зазначимо, що соціальний захист дітей-сиріт та дітей, які залишилися без піклування батьків, є одним з найважливіших завдань держави і суспільства. Своєчасне виявлення проблемних родин та удосконалення технологій соціально-правового захисту допоможе в подальшому мінімізувати негативні показники в роботі з дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування.

Список використаних джерел

1. Бевз Г. М. Прийомні сім'ї: оцінка створення, функціонування та розвитку: навч. посіб. Київ: Главник, 2006.
2. Капська А. Й., Пеша І. В. Соціальний супровід різних категорій сімей і дітей: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2012.
3. Присяжная Н. В. Дети-сироты: постинтернатное жизнеустройство. *Социологическое исследование*. Харьков, 2017. №11.
4. Соціальна педагогіка: підручник / за ред. А.Й. Капської. 4-е вид. випр. та доп. К: Центр учбової літератури, 2018.